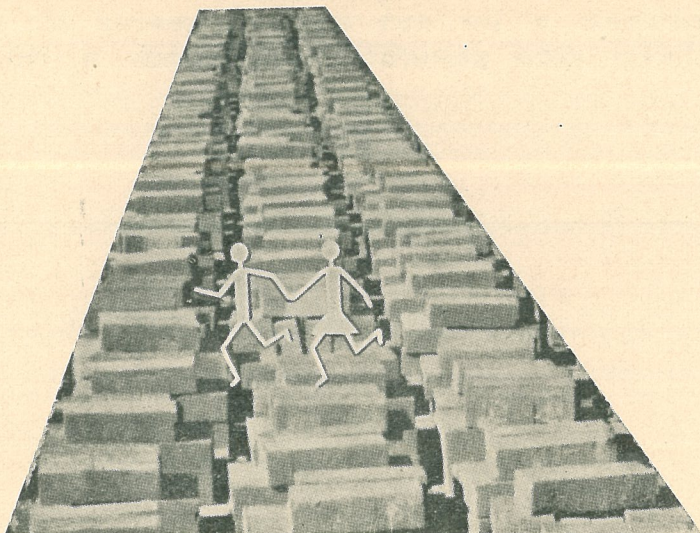

7 1937 INNEHÅLLER: Där fasadteglet kommit till heders • Murverksprovningen • De nya tyska normerna för murverk • Erfarenheter med armerat tegelmurverk • Notiser

TEGEL

**Ekonomi och teknik
leda båda till tegel**

TEGELVÄGEN

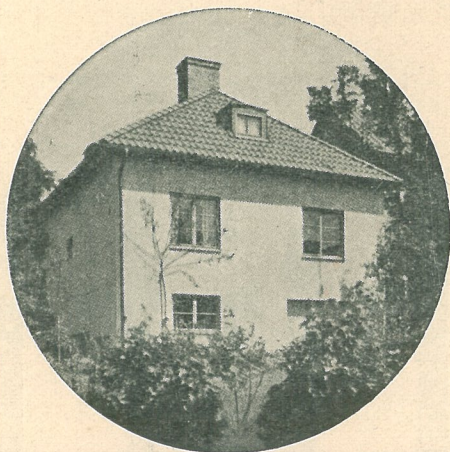
till bättre bostäder

Högporöst tegel heter tegelvägen till bättre och ekonomiska villor. Det högporösa teglet gör det möjligt att bygga en tegelvilla till trähusets kostnad. Därigenom ger tegelvägen en bättre bostad till en lägre kostnad, ty de årliga omkostnaderna bli för tegelhus avsevärt reducerade. Underhåll,

brandpremier, räntor, uppvärmningskostnader sjunka och ge en lägre årskostnad.

Till skänks får Ni alltså alla fördelarna: lång livslängd, brandsäkerhet, frihet från ohyra, svamp o. d., volymbeständighet.

Följ tegelvägen till bättre och mer ekonomiska villor och egnahem, bygg med

Högporöst Tegel

från

**TEGELBRUKENS
FÖRSÄLJNING A. B.**

Norrlandsgatan 11 Tel. 23 31 15
S T O C K H O L M

TEGEL

REDAKTIONSKOMMITTÉ: BRUKSÄGARE GUNNAR WULF,
KAPTEN CURT CAMITZ OCH DIREKTÖR JOHN BAUNGE.
REDAKTÖR: CIVILINGENJÖR C. A. STRÖMBERG
Exp. och annonskontor: Kungsgat. 32, Sthlm. Tel. 233105.
Redaktion: Norrlandsgatan 11, Stockholm. Tel. 233115.

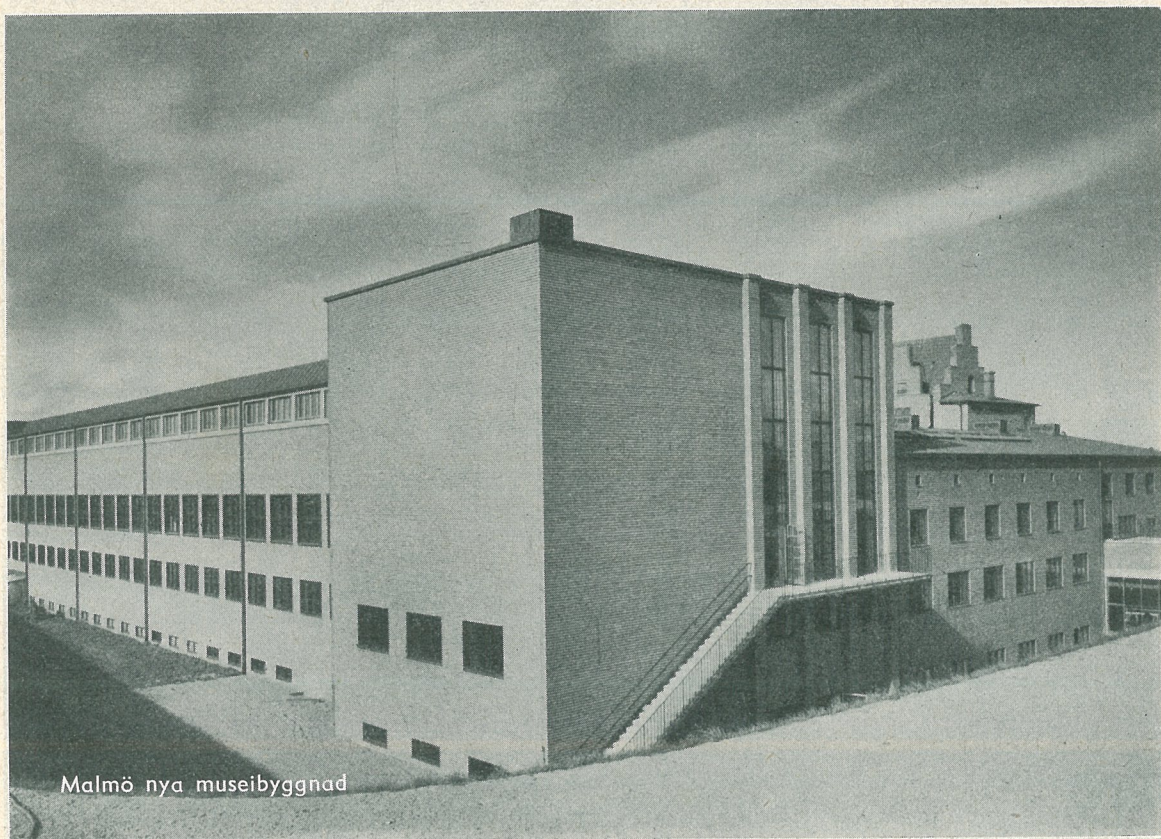
ORGAN FÖR
SVERIGES
TEGEL-
INDUSTRI-
FÖRENING

Där fasadteglet kommit till heders

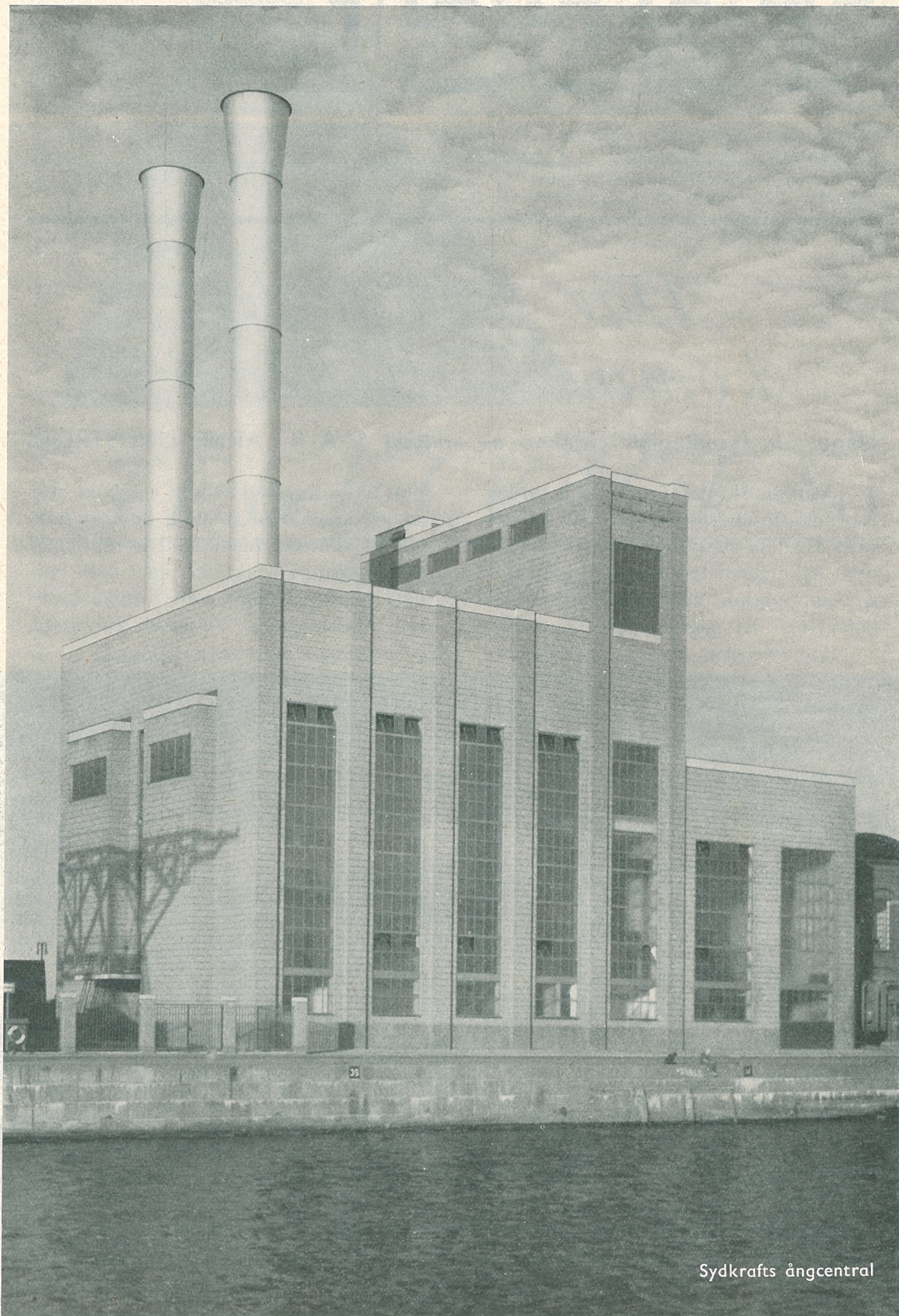
Något om fasadteglet i Malmö av arkitekt S. A. R. ARNE LINDSTRÖM

Om man skulle företaga en undersökning av hur landets olika tegelbruk fördela sig på landskapen, skulle man säkerligen finna, att Skåne intager en ledande ställning vad antalet beträffar. Att skånebrukens produk-

tion även kvalitativt och estetiskt står på ett mycket högt plan, bevisas bäst av att skånskt fasadtegel kommit till användning i praktiskt taget hela landet. Namn sådana som Kanik, Lomma, Hälsingborg, Veberöd, Börringe,

Malmö nya museibygnad

Sydkafts ångcentral

Minnesberg, för att taga några ur högen, äro kända och välkända inom byggnadskretsar landet runt.

Det är då bara helt naturligt, att bebyggelsen i de skånska städerna och större samhällena, mer eller mindre präglas av fasadteglet. Att Malmö härvidlag är nummer ett, behöver väl knappast påpekas, då fasadteglet har gamla anor i denna stad och alltjämt intager en dominerande ställning i den nyare byggnadsproduktionen. Ehuru materialet inom arkitektkretsar alltid haft varma förespråkare, har det nog under en del år fått träda något tillbaka för den moderna arkitekturens putsdyrkan, varifrån icke heller Malmö gått fri. Fasadteglet har dock här stått sig gott i konkurrensen, och de senaste åren kunna dessutom uppvisa en tendens till stegrad användning av detta material, glädjande

nog för alla dess anhängare. Som ett talande exempel på denna omsvängning i uppfattningen hos dem, som skapa det nya Malmö, må den restaurering tjäna, som för några år sedan avslöjade den fördolda skönheten hos Flensburgska huset vid Södergatan. Denna kultur- och arkitekturhistoriskt intressanta byggnad är ursprungligen uppförd i handslaget rött fasadtegel av det fordom brukliga stortegelformatet med inmurade band och dekorativa detaljer av ljus sandsten med en sällsynt god fasadeffekt, som ända tills för några år sedan dolts av ett gråmålat putslager helt i avsaknad av den pregnanta verkan byggnaden nu äger.

Under de närmast föregående årens synnerligen livliga byggnadsverksamhet har ett stort antal nybyggnader i fasadtegel uppförts, bland dem många

ÖVER 60.000.000 MURTEGEL

produceras årligen av de tegelbruk, vi representera.

RÖTT FASADTEGEL
GULT FASADTEGEL

från Skånes förnämsta fasadtegelbruk.

VANLIGT MURTEGEL
LÄTTMURTEGEL

från ett 20-tal välkända skånska bruk

Skånska Tegelförsäljnings Aktiebolaget

MALMÖ

Tel. 71425-växel

av offentlig eller halvoffentlig karaktär. Det handslagna teglet dominerar, som sig bör, och det torde få anses obestridligt, att detta fasadmaterial med sin dämpade färgskala, sin livliga yta och varma lyster utgör ett utomordentligt tacksamt stoff för den skapande arkitekten samtidigt som det besitter den förnämliga egenskapen att vara praktiskt taget underhållsfritt.

För tegelentusiasten erbjuder en rundvandring i Malmö många glädjeämnen. Bland historiska byggnader med tidstypisk tegelarkitektur märkas främst Malmöhus slott, som för några år sedan restaurerades under länsarkitekt Nils A. Blancks ledning och numera framstår i all sin fordomtimglans, samt S:t Petri kyrka, som torde vara alltför välbekant för att behöva någon närmare presentation. Av bygg-

nader, vilka utgöra exponenter för den arkitekturuppfattning, som närmast företrädde våra dagars, finnas i Malmö ett flertal med tegel som fasadmaterial; här skall endast nämnas Svenska Sockerfabriks A.B:s kontorshus vid Fersens väg, som bl. a. äger intresse därigenom, att det uppförts av handslaget rött fasadtegel från Kaniks tegelbruk, en tegelsort varav tillverkningen dock tillsvidare upphört.

Det största intresset för oss, som syssla med aktuell bygghusskap, torde likväl de moderna tegelbyggnaderna ha, därigenom att de visa, hurusom fasadtegel, behandlat på rätt sätt, utmärkt väl anpassar sig till dagens arkitekturuppfattning, berikar den genom sin variationsrikedom och ger uppslag till nya användningssätt. Sydkrafts nya ångcentral nere vid hamnen anger en

Slottsmöllans Tegelbruk

HALMSTAD. Tel. 3700

Slottsmöllans handslagna fasadtegel är sedan århundraden känt för sin höga kvalitet och vackra mörkröda färg.

SENNANS TEGELBRUK

tillverkar

**Handslaget och
Maskinformat**

Fasadtegel

i vacker röd färgton
av högsta kvalitet

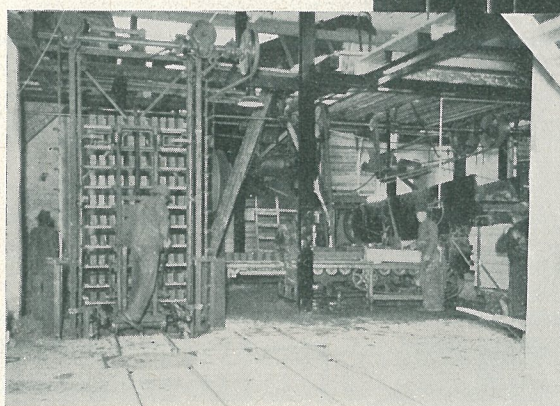
**Aktiebolaget
P. Olsson & Co**

Tel.: 35 36, 30 35, 21 86 linjevälj.

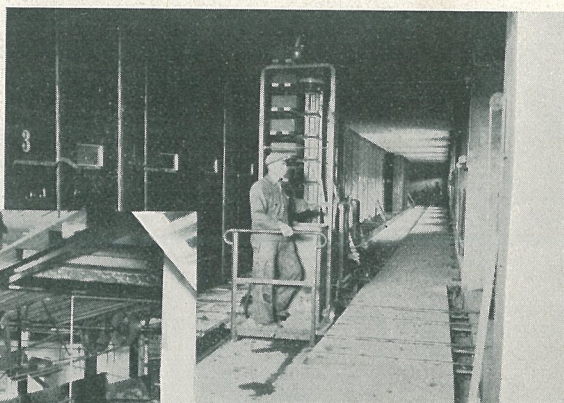
HÄLSINGBORG

Smörkontrollbyggnaden

Murtegelmaskineriet

Murtegeltorkan

*Vårt nya murtegel
är snart i marknaden*

Sala Tegelbruks A.-B.

Tel. 12 & 718

SALA

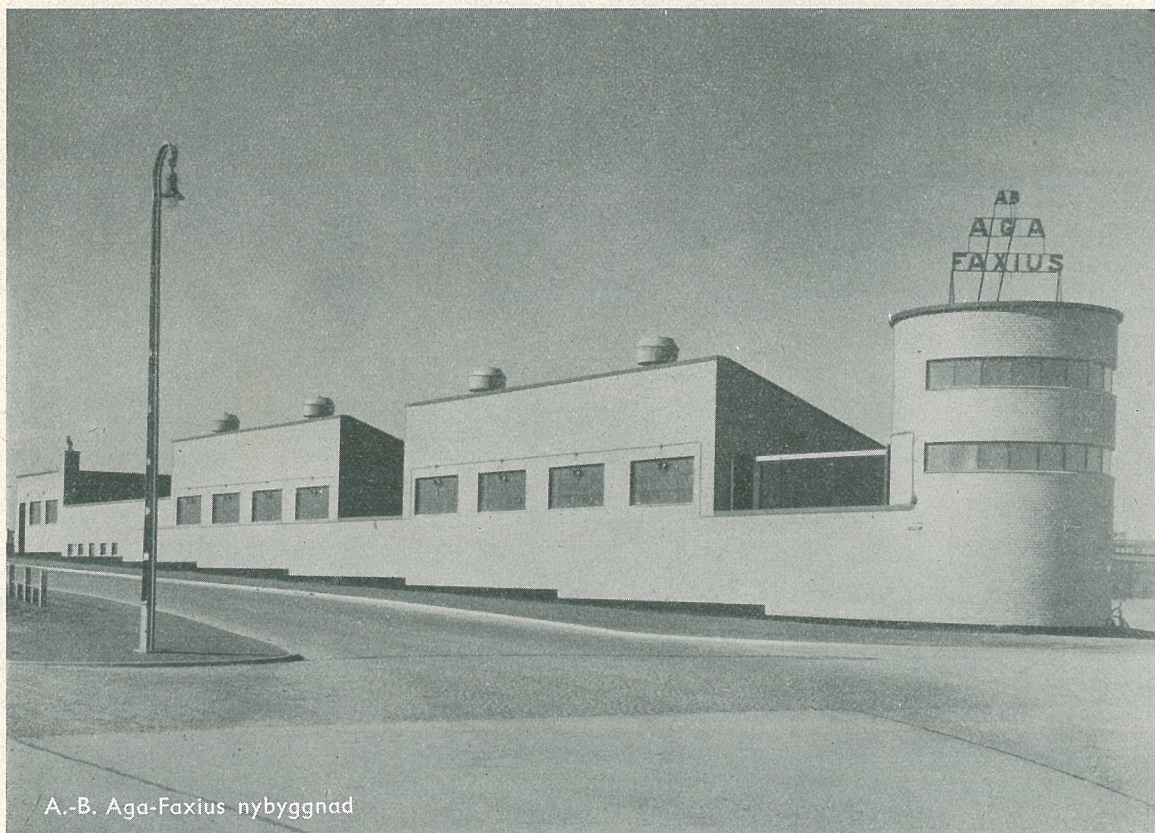
sådan möjlighet, måhända danskt influerad som mycket annat i Skåne, genom att vart fjärde skift murats av tegel i mörkare färg än fasaden i övrigt. Smörkontrollstationen, även den vid hamnen, visar hur tegel i fasaden ger ett harmoniskt och tilltalande helhetsintryck även om plantekniska skäl diktera en i någon mån heterogen fasadutbildning. Teglet till byggnaden har levererats av Yddinge tegelbruk med undantag för portalomfattningar och fyllnadspartier i bottenvåningen, som uppförts av mörkt rödblått tegel från Hälsingborgs Ångtegelbruk. Yddinge har även levererat teglet till nya Borgarskolan och Statens Flickläroverk.

Även de industriella företagen ha glädjande nog insett fördelarna av att använda fasadtegel vid nybyggnader. Sålunda har A.B. Aga-Faxius efter

den stora branden härom året uppfört ett nytt fabrikskomplex i Industrihamnen med fasaden av rött maskinformat fasadtegel, som tillverkats av Börjinge tegelbruk.

Det nu snart gångna året har tillfört staden en ny storslagen byggnad i och med invigning av Malmö nya museum på Slottsholmen. Byggnaderna, som av den museala sakkunskapen anses fylla mycket högt ställda fordringar, ha även givits ett tilltalande yttre. Fasaderna äro utförda i Minnesbergstegel med urgröpning för erhållande av extra bred fogverkan av ungefärligen samma typ som den, vilken använts till Centrumpalatset vid Kungsgatan i Stockholm.

I alla de ovannämnda byggnaderna är det använda fasadtegllet rött i olika tonvariationer. Även om denna färg

A.-B. Aga-Faxius nybyggnad

är dominerande är dock det gula fasadteglet väl företrätt, ehuru det mest torde förekomma i alla de moderna hyreshus, varmed Malmö de senaste åren berikats. Bland dessa fäster man främst uppmärksamheten vid det nu ett par år gamla fastighetskomplexet Malmgården, vars fasader ha uppförts i grøngult räfflat fasadtegel från Kaniks tegelbruk i Bjärred. Detta bruks tegel liksom det snarlika från Lomma Tegelbruk åtnjuter dessutom stor popularitet bland villa- och egnahemsbyggare, vilket man snart finner vid en undersökning i de nyare villa-områdena i stadens utkanter.

Tegel i fasaden drager gärna också med sig tegel som takbeklädnad och taktegel har även fått stor avsättning i Malmö. Där finnes en hel provkarta

på olika slag av taktegel såväl en- som mångkupigt och i skiftande nyanser från ljust rött till blådämpat och glaserat. De taktegelssorter, som nu finnes i marknaden, harmoniera väl med såväl rött fasadtegel som putsfasader av olika slag. Författaren får dock för sin del deklarerera den åsikten, att detta taktegel ej står så väl mot det gula fasadteglet, varför jag slutar med att uttala en from önskan, att de taktegelbruk, som ha möjligheter därtill, upptaga tillverkningen av gult taktegel. Effekten kanske är något ovan för de flesta, men ett flertal äldre byggnader i Skåne och några nyuppförda i vårt grannland derover visa, att den är värd ett uppmärksammande.

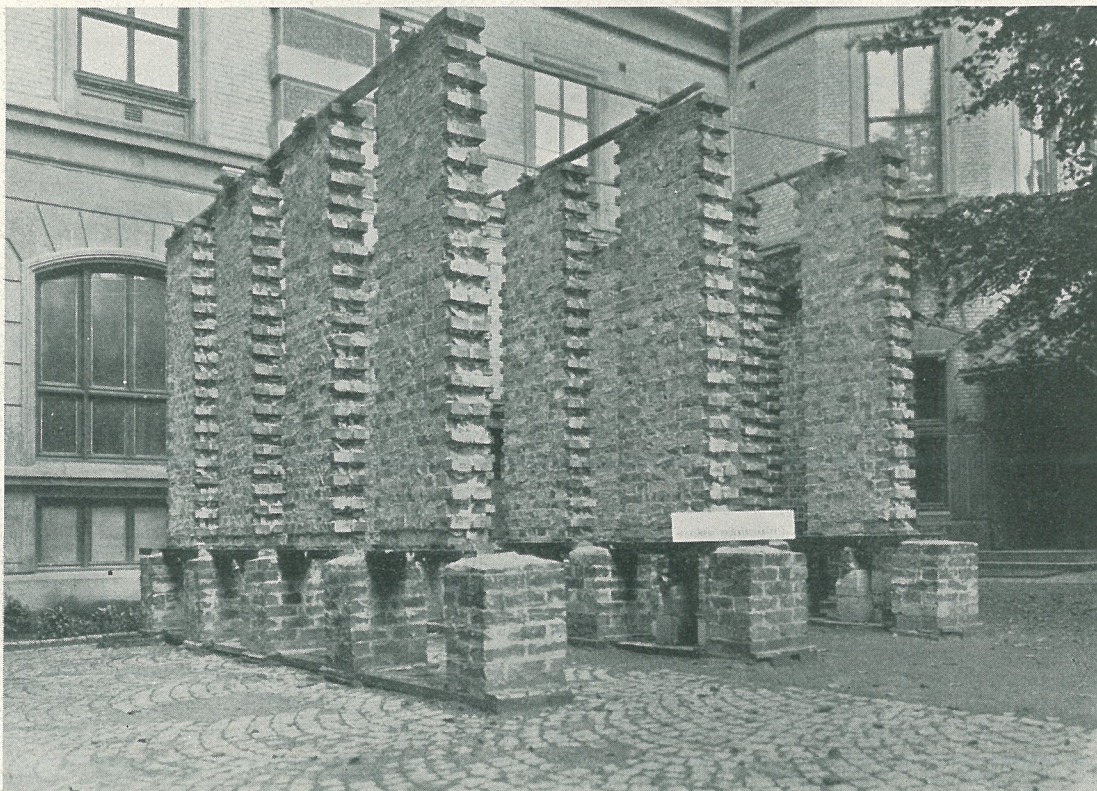
Bilderna till denna artikel ha ställts till förfogande av Skånska Tegelförsäljning: A.-B.

Teglet i väldimensionerade pelare

Murverksprovningen

Den på uppdrag av Sveriges Tegelin-
dustriförening vid Chalmers Provningsanstalt i Göteborg i våras påbörjade murverksundersökningen är nu i det närmaste slutförd.

Undersökningen har gällt att konstatera bärighetsförmågan hos murverk av olika porositetsgrader och tryckhållfasthet å tegel uppmurat med och utan inblandning av cement i murbruket. Härutöver har en del andra experiment och undersökningar gjorts. Redogörelse för hela provningsförfarandet och resultat härav kommer att framläggas så snart hela provningen slutförts och materialet bearbetats.

Emellertid kan redan nu meddelas, att bärighetsförmågan hos murverk av de porösa tegelsorterna varit underskattad. Undersökningen, som sammanlagt omfattar ett 60-tal tremeters murverk, bekräftar resultaten från de sporadiska murverksundersökningar, som tidigare utförts. Dessa enstaka prov ha icke varit av den omfattning, att man med stöd av de därvid vunna resultaten kunnat hos de kontrollerande byggnadsmyndigheterna anhålla om revidering i riktning mot högre tillåten belastning på tegelmurverk.

En sådan anhållan torde med utsikt att beviljas kunna ingivas, sedan hela

undersökningen är avslutad och man med siffror kan påvisa att t. ex. ett 38 cm murverk i lättmurtegel har ca 50 %, och 25 cm murverk av högpröst murtegel har mera än 100 % högre murverkshållfasthet än förut antagits.

En närmare inblick i provningsförfa-

randet och förhandsresultat från det-
samma få de som ha tillfälle bevista
Tegelindustriföreningens höstmöte i
Göteborg den 19 i denna månad, då
ingenjör Olof Hansson vid Chalmers
Provvningsanstalt kommer att lämna
sin redogörelse.

J. B.

A.-B. Förenade Tegelbruken

LINKÖPING. — TELEFON 201

rekommenderar sina tillverkningar av

3" x 5" x 10" lättmurtegel 1,6 ■

3" x 5" x 10" högpröst murtegel 1,2

och mellanväggsplattor

BEGÄR VÅRA BROSCHYRER :: INFORDRA PRISUPPGIFTER

TIDENS TAND

förmår *intet*
mot tegelväggar

Sekler efter sekler leva tegelbyggnader kvar i ut-
märkt skick opåverkade av klimatet. Teglet har nått
sin ställning därför:

1. att det är det lämpligaste materialet i vårt land
2. det är ekonomiskt att bygga med
3. det möjliggör enhetligt material över hela planen från sockel till tak
4. det går snabbt att bygga med.

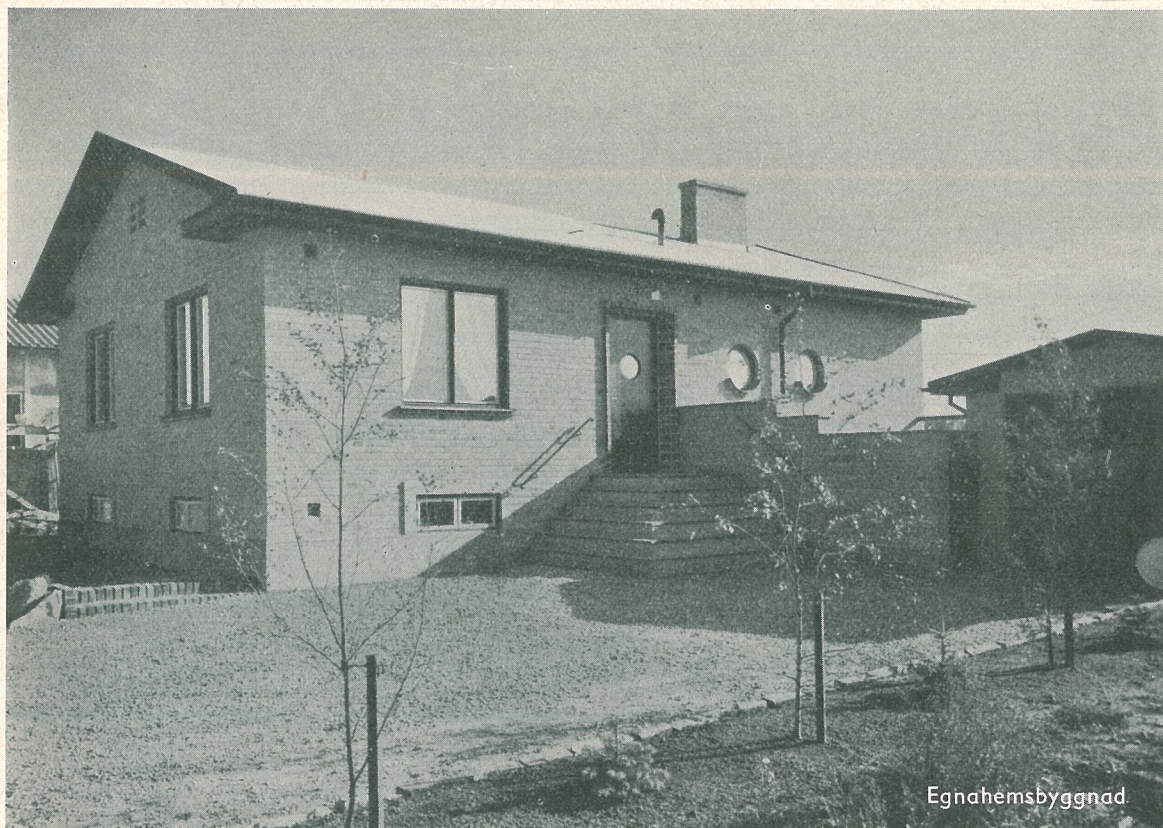
Men teglet skall vara förstklassigt.

Det skall vara från

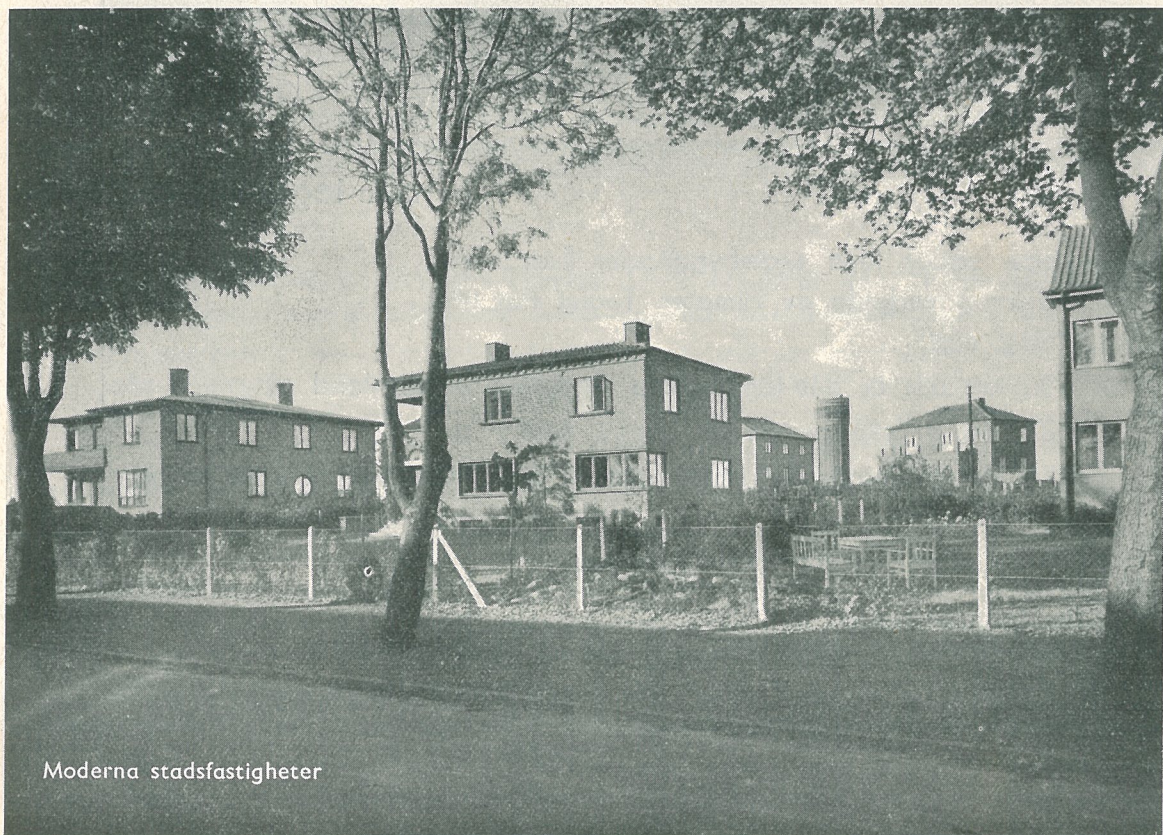
**GÖTEBORGS
TEGELAKTIEBOLAG**

KYRKOGATAN 4

Tel.: 313 68 & 320 11.

Egnahemsbyggnad

Moderna stadsfastigheter

I anslutning
artikeln
tegel i c
mer v
några
byggda

Fasadt
en vack
fasad
underhå
alla ang
vädrets

De
stadst
terna oc
re villa
Lund. D
ra från

Det är tekniskt och ekonomiskt riktigast att bygga

TEGEL

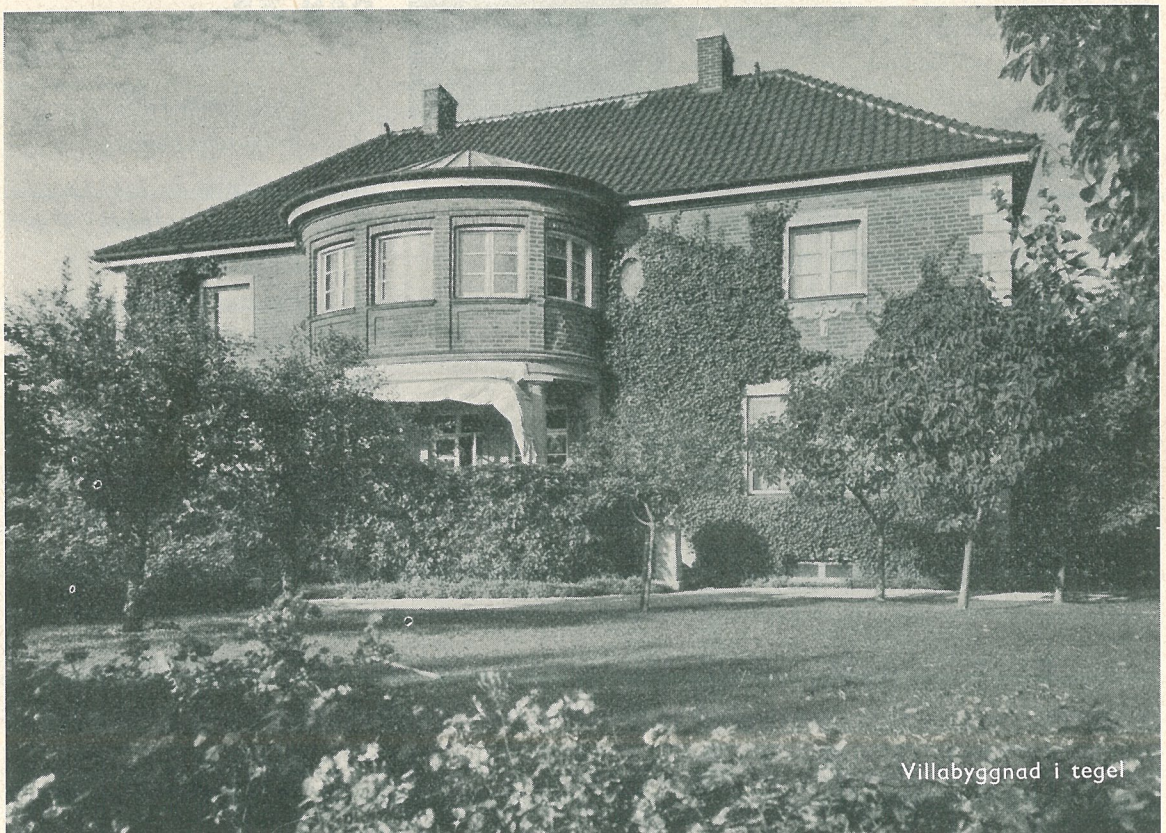
ing till
n fasad-
ta num-
is här
ggnader
därmed.

el ger
stilfull
m blir
fri för
pp från
makter.

derna
tighe-
den öv-
är från
två and-
Malmö.

Villabyggnad i tegel

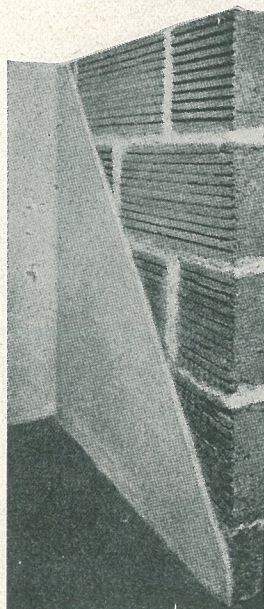

Villabyggnad i tegel

ja av tegel såväl i våra dagar som i svunnen tid.

*Ni som bygger för framtiden —
se till att mellanväggarna bli av*

Högporösa tegelplattor

Patenterad tillverkningsmetod gör våra plattor raka och jämna.

Vägg av
WALLA-
plattor

DEN ÄR:

1. Brandsäker.
2. Ljudisolerande.
3. Volymbeständig.
4. Spikbar.
5. Fri från fukt.
6. Hygienisk.
7. Kemiskt invändningsfri.
8. Ekonomisk.

66.000 kvm. högporösa tegelmellanväggsplattor äro levererade av oss till Karolinska Sjukhuset. En order som talar om uppskattnng.

Bygg med

högporösa WALLA tegelmellanväggsplattor

TEGELBRUKS A.-B. WALLA—KATRINEHOLM

Telefon 123

Katrineholm

De nya tyska normalbestämmelserna för murverk

Nya normalbestämmelser ha nyligen utarbetats i Tyskland för murade konstruktioner. Normerna omfatta dels bestämmelser om erforderliga murtjocklekar för husbyggnader och andra i statistiskt hänseende liknande byggnadsverk samt dels hållfasthetsbestämmelser för olika slag av murverk. I det följande lämnas en redogörelse över de avsnitt i normerna som avse tegel.

I DIN 4106 behandlas väggtjockleken för murverk av normaltegel (tyskt standardformat är 6,5×12×25). Bestämmelserna gälla endast för bostadshus med tre till fem våningar och med två bärande ytterväggar och en bärande innervägg under förutsättning av högst 12,5 m byggnadsdjup, 3,6 m våningshöjd, rörlig last på bjälklag av 275 kg/m² samt murverk utförda av 1:a klass murtegel eller därmed likvärdigt material.

I tabellen å sid 160 (tab. 1) angivas minimivärden för tillåtna murtjockleken i olika fall.

De angivna värdena äro endast tillåtna för väggar avstyvade genom tvärväggar e. d. Värdena i kolumn 5 för obelastade brandmurar gälla endast murar inom en byggnad eller mellan två byggnader men inte för fristående brandmurar. För sådana gälla nämligen samma bestämmelser som för ytterväggar. De angivna brandmurtjocklekarna äro i hållfasthetshänseende tillräckliga för belastning från betongbjälklag med 2,5 m spännvidd för varje våning.

I speciella fall kan, där i tabellen så anges med *, väggtjockleken göras 1/2-sten tunnare såvida kalkcementbruk användes. Vid mellanväggar, om användning av träbjälklag förekommer, skola balkändarna från båda håll läggas intill varandra eller vara genomgående. Även i trapphus få väggarna göras 1/2-sten tunnare om kalkcementbruk användes.

I DIN 1053 behandlas hållfasthetsbestämmelser m. m. för byggnadsdelar utförda av

<h1 style="font-size: 4em; margin: 0;">T</h1> <h2 style="font-size: 2em; margin: 0;">Tenggrenstorps</h2> <p style="margin: 0;">VÄNERSBORG Tel. 168, 820</p> <p style="margin: 0;">TILLVERKNINGSKAPACITET:</p> <p style="margin: 0;">DIV. MURTEGEL . . . 5.000.000</p> <p style="margin: 0;">TAKTEGEL 3.000.000</p> <p style="margin: 0;">DRÄNERINGSRÖR . 1.500.000</p>	<h1 style="font-size: 4em; margin: 0;">T</h1> <h2 style="font-size: 2em; margin: 0;">Tegelbruk</h2> <p style="margin: 0;">V I T I L L V E R K A</p> <h1 style="font-size: 3em; margin: 0;">1,4</h1> <h2 style="font-size: 2em; margin: 0;">TEGEL</h2>
---	---

konstgjord och naturlig sten. De omfatta ett häfte på inte mindre än 12 sidor, som är indelat i allmänna bestämmelser angående bruk, murverk av konstgjord sten och murverk av naturlig sten.

Allmänna bestämmelser. För användning av normernas påkänningsvärden förutsättes dels ett hantverksmässigt utförande av murverket, dels lämpligt bruk samt dels att bruket hårdnat tillräckligt innan byggnadsdelen ifråga blir belastad med rörlig last.

I normerna skiljes mellan olika belastningsfall på följande sätt:

Belastningsfall 1 (huvudbelastning).

Ogynnsammaste verkan av egen vikt, liksidigt fördelad. Rörlig last inberäknat snö men ej vindtryck.

Belastningsfall 2 (huvudbelastning och tillfälliga belastningar).

Ogynnsammaste verkan av de i belastningsfall 1 angivna lasterna liksidigt fördelade tillsammans med vindtryck, temperaturspänningar, bromskrafter o. d. i den mån de kunna förekomma.

De följande tabellerna (tab. 2 och 3) avse belastningsfall 1. För belastningsfall 2 måste tabellvärdena höjas med 1/10. Vid beräkning av erforderligt tvärsnitt äro de belastningsfall utslagsgivande som ge den största arean.

Kantpåkänningar i murverk under pelare, upplagsplattor, stöd o. d. tillåtas uppgå till 1½ gång den normalt tillåtna tryckpåkänningen, såvida resultanten ligger inom kärnarean samt den normalt tillåtna tryckpåkänningen ej överskrides i tvärsnittets tyngdpunkt.

1	2	3	4	5
	Yttervägg	Bjälklagsbärande innervägg	Trapphusvägg	Obelastad brandmur
5-våningsbyggnad				
tak	1	1	1/2	1
4:e våningen	1½	1	1	1
3:e „	1½	1	1	1
2:a „	1½	1½ *	1	1
1:a „	2 *	1½	1	1½
bottenvåningen ...	2	2 *	1½ *	1½
källaren.....	2½ *	2	2 *	1½
4-våningsbyggnad				
tak	1	1	1/2	1
3:e våningen	1½	1	1	1
2:a „	1½	1	1	1
1:a „	1½	1½ *	1	1
bottenvåningen ...	2 *	1½	1	1½
källaren.....	2	2 *	1½	1½
3-våningsbyggnad				
tak	1	1	1/2	1
2:a våningen	1½	1	1	1
1:a „	1½	1	1	1
bottenvåningen ...	1½	1½ *	1	1
källaren.....	2 *	1½	1	1½

Tabell 1.

Tabell 2.

Tillåtna tryckspänningar i kg/cm² för murverk av konstgjord sten (vid excentrisk belastning största tillåtna kantspänning).

	Minsta tillåtna tryckhållfasthet kg/cm ²	Kalkbruk	Kalkcementbruk	Cementbruk 1+4
Poröst tegel	50	4	5	—
Murtegel klass 2	100	7	8	—
Murtegel klass 1	150	10	14	16
Hårdbränt tegel	250	* —	18	22
Klinker	350	* —	* —	35

* Härför finnas icke några värden, enär det anses olämpligt mura så starkt tegel med detta relativt svaga bruk.

Bestämmelser rörande bruket. Mursanden får ej innehålla ämnen som kunna nedsätta hållfastheten. Sådana ämnen äro lera, slam, organiska ämnen, humus, kol, etc. Beträffande sandens sammansättning

framhålles att fin jämnkornig sand t. ex. över 60 % med 1 mm kornstorlek ger under i övrigt likartade förhållanden sämre bruk än sand som innehåller t. ex. minst 40 % av 1 till 3 mm kornstorlek.

TAKTEGEL

1- och 2-kupiga

TEGELRÖR

i längder av 3 pr mtr

GREN- OCH ÖVERGÅNGSRÖR
REVETERINGSTEGEL

MURTEGEL flera dimensioner

HÖGPORÖST 1,2-TEGEL
LÄTTEGEL 1,4

Stenhus billigare än trähus om Ni använder 1,4-tegel

Prima, frostbeständiga varor
LÅGA PRISER

VÄRNAMO TEGELBRUK
VÄRNAMO Tel. 98 o. 638

Huvudkontor för:

HULTA TEGELBRUKS A.-B.
KORSBERGA TEGELBRUKS A.-B.

INREGISTRERAT VARUMÄRKE

Heby Tegelverk är Skandinaviens största och förnämsta med en årsproduktion av över 10 milj. taktegel. Tillse att varje panna är stämplad med "Heby Tegelverk", vilket utgör en garanti för att Ni erhåller

ORIGINAL Heby Taktegel

som är känt och erkänt som landets förnämsta fabrikat

Heby Tegelverk

Sköldberg & C:o - Heby

Kommanditbolag

Telegramadress: *Hebytegel*

Telefoner: 18 och 19

Ägare av: *Heby Nya Tegelbruk, Heby Norra Tegelbruk, Hårsbäcks Tegelbruk och Tegelbruket Funkis*

Bindemedlen kalk och cement måste vid lagring skyddas mot fuktighet. Helst bör längre lagring än 4 à 6 veckor undvikas.

Bruket måste blandas väl och endast i sådana mängder att det hinner begagnas innan bindningen börjar. Såsom lämpliga anses följande bruksblandningar:

Kalkbruk: minst 1 volymdel kalkdeg till 4 volymdelar sand.

Kalkcementbruk av minst en volymdel cement och 1,5 volymdelar kalkdeg till 8 volymdelar sand.

Cementbruk 1+4 av ca 300 kg cement och 1 000 liter löst ifyllt sand. Bruket får innehålla en obetydlig kalktillsats.

Murverk av konstgjord sten. Vattenuppsugande konstgjord sten måste fuktas före inmurningen särskilt om den är uttorkad

eller nyligen är bränd. Såsom sugande byggnadsstenar räknas bl. a. murtegel, hårdbränt tegel, kalksandsten, cementsten m. m..

Fogarna skola fyllas väl vid murningen. Stötfogarna i ovanför varandra liggande skikt skola vara inbördes förskjutna.

För vanligt murverk gälla de i tabell 2 angivna tryckpåkänningarna, som här återgivits endast vad teglet beträffar.

För pelare o. d. där slankhetstalet är större än 4 användas de värden, som återgivits i tabell 3. Såsom pelare räknas varje murverk, som har större slankhetstal än 4 i någondera riktningen. Slankhetstalet erhålles genom att dividera konstruktionens höjd (mellan eventuella avstyvningar) med dess tjocklek. Är slankhetstalet olika stort i olika riktningar gäller den riktning, som ger det största värdet.

**TRELLEBORG
TRANSPORTBAND**
lösa även de svåraste
transportproblem

Vidstående illustration visar ett 280 meter långt transportband av gummi, som oavbrutet med en hastighet av en meter i sekunden för upp den nybrutna kalkstenen ur brottet. — Efter årslångt användande företer icke gummit något märkbart slitage.

Trelleborg Pressluftslangar kännetecknas av samma anmärkningsvärda slitstyrka.

Rådfråga våra tekniska experter.

TRELLEBORGS GUMMIFABRIKS AKTIEBOLAG
Stockholm TRELLEBORG Göteborg

SVENSK TRÄFIBERPLATA

MASONITE

P. WIKSTRÖM J:OR
TEL. 10 99 25
STALLGAT. 3 STOCKHOLM

Tabell 3.

Tillåtna tryckspänningar för pelare (vid excentrisk belastning största tillåtna kantspänning).

	Minsta tryckhållfasthet kg/cm ²	Bruk	Slankhetstal $\frac{h}{d}$					
			4	5	6	8	10	12
Poröst tegel	50	KC	5	3	1	—	—	—
Murtegel klass 2	100	K	7	5	3	1	—	—
Murtegel klass 1	150	K	10	7	5	3	2	—
Hårdbränt tegel	250	KC	18	13	11	9	8	7
Klinker	350	C	35	20	17	13	11	10

Mellanvärden interpoleras rätlinjigt. Pelare med slankhetstal inom de områden för vilka hållfasthetsiffror ej finnas angivna få ej utföras.

K = kalkbruk, KC = kalkcementbruk, C = cementbruk 1+4.

För väggar vars slankhetstal överskrider värdet 4 endast i en riktning räknas efter tabell 1 om de äro tillräckligt avstyvade genom murade mellanväggar, kontreforer o. d. Avstyvande väggar måste vara av minst en stens tjocklek och i förband med den avstyvade väggen. Är en vägg ej tillräckligt avstyvad beräknas den efter tabell 3.

Väggar med 1/2-stens och 1-stens tjocklek utgöra undantag i tabell 2, så till vida att de inte i något fall få belastas högre än med 11 resp. 15 kg/cm² ej ens om de äro utförda av hårdbränt tegel eller klinker.

Dragpåkänningar få som regel ej upptagas av murverk. Undantagsvis få böjningspåkänningar upptagas vilka dock ej få överskrida följande värden:

Hårdbränt tegel i KC bruk	1,00 kg/cm ²
Hårdbränt tegel i C bruk	2,0 „
Klinker i C bruk	2,0 „

Skjuvpåkänningar i murverk vid användning av cementbruk få ej överstiga 1/10 av de tillåtna tryckpåkänningarna i tabell 1 och under inga förhållanden överstiga 2,2 kg/cm².

På de återstående 5 sidorna i normalbestämmelserna behandlas murverk av naturlig sten.

— b —

RÄLS

(ny eller begagnad)

Flyttbara spår

Växlar och vändskivor

Hjulpar och rullager

Tippvagnar

Ång- och motorlokomotiv

GRÄV-
maskiner

BEGÄR KATALOG

Carl Ström A/B

Stockholm C - Tel. 10 05 52

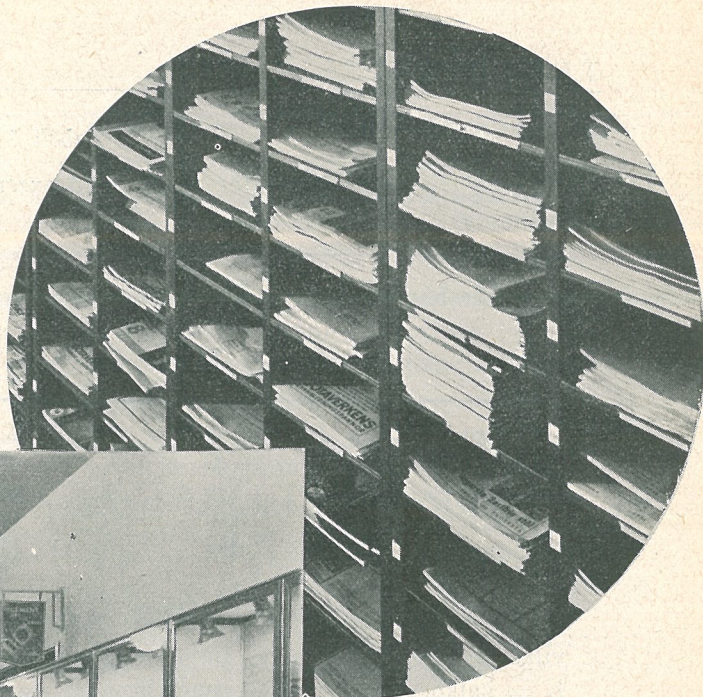
BYGGTJÄNST besökes av i medeltal 150 personer pr dag

VARDAGAR 10—18
LÖRDAGAR 10—16
SÖNDAGAR 13—17
TISDAGAR och FRE-
DAGAR även 19—21
JUNI—AUG. STÄNGT
SÖNDAGAR

FRI ENTRÉ.

FRI RÅDFRÅGNING
I BYGGNADSTEKNISKA FRÅGOR

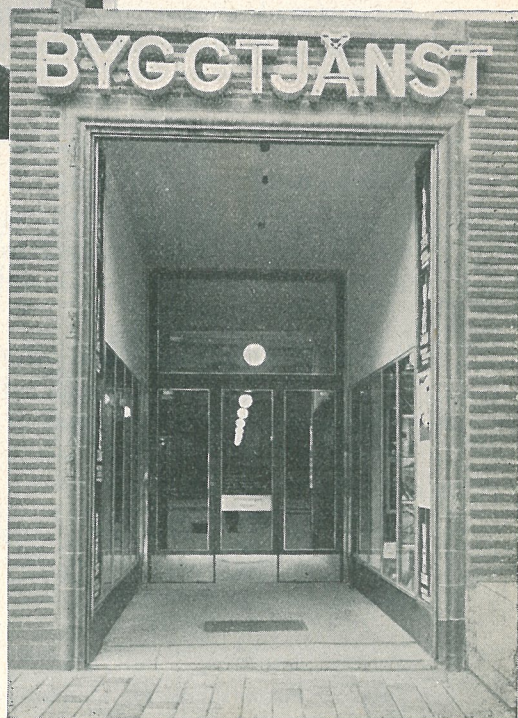
TELEFON: 21 22 09 — 11 92 48

LÄSRUM - c:a 40 svenska
och 50 utländska facktid-
skrifter — ordnat i samarbete
med tidskr. Byggmästaren.

ENTRÉHALLEN

BYGGTJÄNST är en organisation, stiftad av de ledande tekniska föreningarna på byggnadsområdet med uppgift att ge fackmän och allmänhet en god överblick och vägledning vid val av byggnadsmaterial och inredningsdetaljer. Ni kan i utställningen göra Edra studier på egen hand, men för den som önskar står BYGGTJÄNSTS fackkunniga personal kostnadsfritt till förfogande för upplysningar och råd i byggnadstekniska frågor.

STOCKHOLM

CENTRUM

KUNGSGATAN 32

BYGGTJÄNST

PERMANENT UTSTÄLLNING AV BYGGNADSMATERIAL

Erfarenheter med armerat tegelmurverk

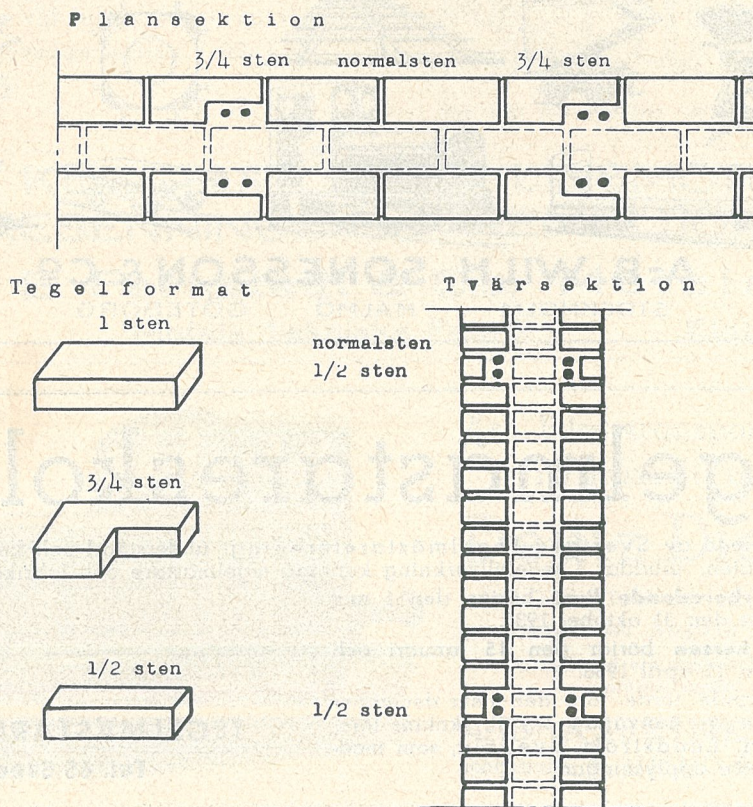
I en artikel i *British Clayworker* (nr 538, 15 febr. 1937, s. 332—335) framhålles att några praktiska hinder för användandet av armerat tegelmurverk ej längre föreligga så snart man tillfredsställande löst frågorna om teglets vattenuppsugning och dess inverkan på vidhäftningshållfastheten och därmed murverkets skjuvhållfasthet samt korrosionsrisken för armeringsjärnen. Jämför artikel i *TEGEL* nr 4, 1937.

Vid byggen i Indien, Japan och senast i Amerika har det visat sig, att utförandet av det armerade tegelmurverket icke medför några speciella svårigheter. Armerings-

järnen inläggas i längsgående fogar eller om formtegel användas i särskilda ursparningar i dessa.

Av särskilt stor betydelse för det armerade tegelmurverkets skjuvhållfasthet är vidhäftningshållfastheten mellan tegel och bruk. På föranstaltande av regeringen i Kanada har en undersökning häröver utförts. Man har funnit, att bruk med gjutbar koncistens utvecklar en relativt stor bindekraft med alla slags tegel. För bruk med styv koncistens däremot är bindekraften beroende av teglets vattenuppsugningsförmåga på följande sätt. För tegel med

Fig. 1

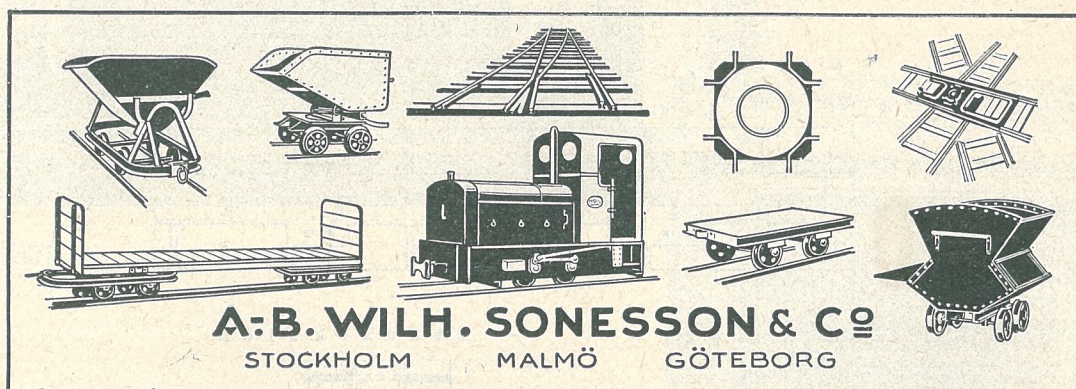

normal vattenabsorption erhöjls endast medelgod vidhäftningshållfasthet, vare sig teglet var torrt eller vått. För tegel med stor absorptionsförmåga erhöjls endast en svag vidhäftning, om teglet var torrt. Om det var vått, kunde en större hållfasthet uppnås. Försök i Amerika ha även visat, att murverket erhöjler större skjuvhållfasthet, om teglet fuktas före läggningen. Något direkt samband mellan murverkets skjuvhållfasthet och teglets tryck och draghållfasthet har ej kunnat påvisas.

Korrosionsfaran har hittills ej blivit tillfredsställande undersökt. Fuktigheten kan tränga in genom teglets porer och angripa armeringsjärnen. Man har ej lyckats fastställa, hur djupt järnen behöva vara inbäddade vid användning av olika slags bruk.

Det armerade tegelmurverket har kommit till användning för en mängd konstruk-

tioner. Speciellt för mellanväggar, pelare och skorstenar. På platser med risk för jordbävningar har det armerade tegelmurverket kommit till speciellt stor användning även till offentliga byggnader. I Eng-News Record (New York 5 aug. 1937, s. 227—229) beskrives en skolbyggnad i Loos Angeles utförd av detta material. Genom användandet av särskilt formade tegel åstadkoms relativt rymliga kanaler för armeringsjärnen, fig. 1. Härigenom komma järnen nära ytterkanten av murverket och få således en god statisk verkan. De rymliga kanalerna åstadkomma vidare en god förbindning mellan järn och tegel samt minska riskerna för eventuell korrosion. Väggarne äro korsarmerade. Armeringsjärnen ha lagts på ett inbördes avstånd av ca 65 cm. Vid murningen har endast löpskikt använts. Den för armerat tegelmurverk annars vanliga anordningen med förbindning med tvärgående tegel i vart fjärde eller vart sjätte skikt har visat sig ge

Tegelmästareskolan,

stiftad och ledd av Sveriges Tegelmästareförening, understödd och kontrollerad av Svenska Staten, utbildar i tegeltillverkning kunniga tegelmästare och fabriksföreståndare.

Skolans förberedande kurs börjar den 1 maj och avslutas den 31 oktober 1938.

Ordinarie kursen börjar den 15 januari och avslutas den 15 april 1938.

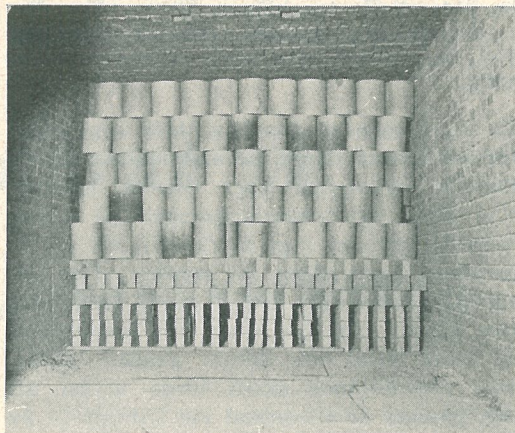
Inträdessökande torde före den 1:sta december innevarande år hänvända sig till skolans föreståndare, H. Lundström, Svedala, som meddelar närmare upplysningar.

TEGELMÄSTARESKOLAN
Tel. 65 Svedala

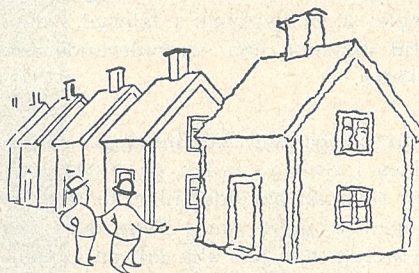
lägre hållfasthet. För den använda konstruktionen var det armerade murverkets tryckhållfasthet i förhållande till teglets tryckhållfasthet 1:2 mot 1:4 à 1:3 vid äldre metoder.

Murningen utfördes i den ordning som de heldragna respektive streckade linjerna i fig. 1 visar. Alltså murades de yttre teglen först. För varje färdigt skikt ingjöts bruk med flytande konsistens, i vilket de återstående teglen bäddades ned under lätt stötning. Härigenom erhöles den bästa möjliga vidhäftning mellan bruk och tegel samt en god utfyllning av fogarna. Bruket i ytterskiktens fogar hade sammansättningen: 1 del cement, 0,25 delar kalkbruk och 3 delar sand. Bruket för gjutningen hade sammansättningen: 1 del cement, 0,15 delar kalkbruk och 3 delar sand. Kalktillsatsen avsåg att göra bruket så lättarbetat som möjligt utan att sänka hållfastheten. Detta uppnås enligt artikelförfattaren, om bindemedlet består av 65—70 % cement och resten kalk. Teglen fuktades före murningen och hade vid inläggningen en vattenuppsugningsförmåga mellan 5 och 7 %.

P. E. H.

Med anledning av artiklar i Eder tidning nr 4 1935 och nr 4 1937 rörande konstruktioner av flata valv och armerat murverk kanske det vore av intresse att erfara att sådant valv användes vid ett mindre tegelbruk i Västergötland. Ugnen fungerar utmärkt och rymmer avsevärt mera än vid den vanliga konstruktionen, skriver **Jonas**.

— Han som rita mitt hus var så darrhant.

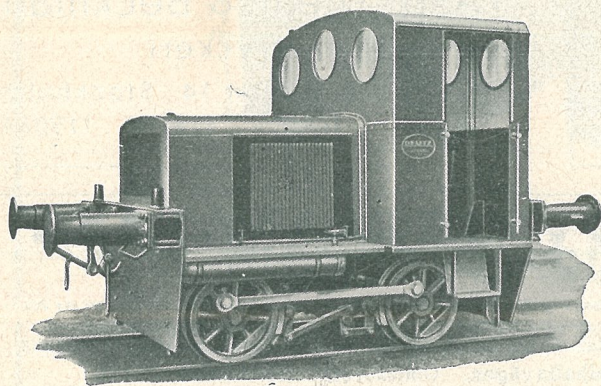
REM-, KUGGHJULS- och LINSMÖRJOR PRESENNINGS- och REMOLJOR

A. E. Fernstedt & C:o, Motala

Tel. 107

Motala Tekniska Fabrik

Etabl. 1890

Äro Edra transporter
rationellt ordnade?

Deutz Diesel-

LOKOMOTIV, för alla ändamål,
garantera Eder högsta ekonomi.

*Offertter och driftskalkyler
utarbetas snabbt.*

A.-B. ÅSBRINK & C:o
Stockholm ● MALMÖ ● Göteborg

En ålderstigen tegelpanna.

I en landsortstidning hitta vi nedanstående notis.

En tegelpanna av anseelig ålder uppvisades för oss härom dagen av arrendatorn till N. Fågelås prästgård herr Gustav Jonsson. Han hade vid takomläggningen på arrendatorsbyggnaden lagt märke till att en tegelpanna hade något att berätta. Den var signerad anno 1778 den 20 maj. Inskriptionen, gjord i den lösa leran före bränningen, är utom årtal och datum ganska oläslig, men efterföljande skrift torde utvisa, att tegelpannan är tillverkad vid Ulfhult(?) av Lars Jonsson, som tecknat sig som "fördräng", vilket ju kan betyda detsamma som tegelmästare. Detta tegelbruk skulle alltså ha varit beläget på Ulfhults egendom i Grevbäcks socken i närheten av Hjo och alltså utmed Vättern.

Man har konstaterat, att tegelpannan före placeringen å taket i Norra Fågelås tillhört takteglet å en byggnad i Isleryd, vilken på sin tid inrymde den ambuleringsskolan därstädes.

Det är ju bekant, att murtegel slogs och brändes i Sverige redan på 1100-talet, men vilken tid man började tillverka taktegel ha vi ingen uppgift om. Men den nämnda tegelpannan har ju i alla fall en ganska respektabel ålder.

Pristävlan.

Sveriges Tegelindustriförening skall under 1938 utdela det s. k. Hirschska stipendiet. För att erhålla lämpligt ämne för studium och avhandling har föreningen beslutit utlysa en pristävlan. Det gäller att upprätta förslag till stipendieämne inom något område som är av värde för tegelframställningen och tegelindustrin. Förra gången stipendiet utdelades, 1936, var ämnet: "Huru bör effektiv driftkontroll utformas vid tillverkning av porösa tegelsorter?" Stipendiesumman utgör 1 000:—.

Förslag till stipendieämne torde insändas till Sveriges Tegelindustriförenings sekreterare, kaptan Curt Camitz, Sala senast den 15 dec. Förslaget bör märkas med signatur och sluten namnsedel bifogas. Prisnämnden utgöres av föreningens arbetsutskott. Som prissumma skall fördelas 100:— i ett eller flera pris. Resultatet av tävlingen kommer att publiceras i denna tidskrift.

Töreboda

Grävmaskiner och
Murtegelpressar

av modernaste konstruktion till
mycket moderata priser rekommenderas. Begär offert från

Töreboda Gjuteri & Mek. Verkstads A.-B.

Töreboda

**För
trycksaker**

vänd Eder till

A.-B. Thelin & Beckman
Boktryckeri

Luntmakaregatan 14 Stockholm
Telefon: 114189, 119064

STATENS PROVNINGSANSTALT

(f. d. Tekn. Högskolans Materialprovningssanstalt)

Tel. 23 01 00

BYGGNADSTEKNISKA AVD. STOCKHOLM

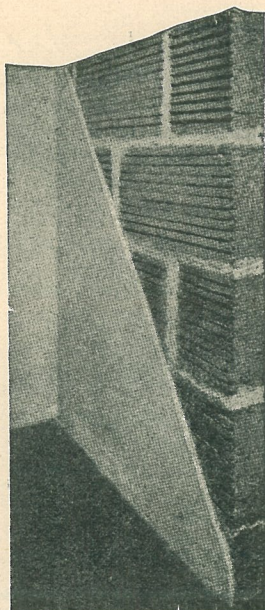
Tel. 23 01 00

Provningar o. undersökningar av material o. konstruktioner. Besiktningar o. provtagningar
Drottning Kristinas Väg, Valhallavägen. Godsadress: Stockholm

MÄLARDALEN

har specialbruk för

HÖGPORÖSA MELLANVÄGGSPLATTOR

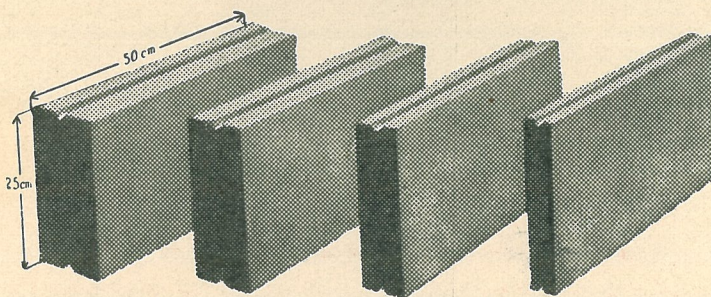

Egenskaper:

Spikbara
Ljudisolerande
Brandsäkra
Volymbeständiga
Fria från utslag

Dimensioner:

3 × 25 × 50
5 × 25 × 50
7 × 25 × 50
10 × 25 × 50

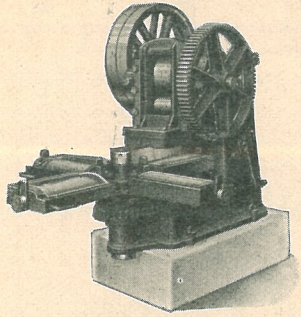

A.-B. MÄLARDALENS TEGELBRUK

Kungsgatan 39

STOCKHOLM

Telefon 23 33 65

Nu är rätta tiden

att tänka på förbättringar, om sådana skola hinna bliva omsorgsfullt planerade och komma till avsedd nytta under nästa år.

Men försumma ej att tillgodogöra Eder andras erfarenhet.

Vi hava varit i tillfälle att samla den allra största erfarenheten i tegelindustriens alla detaljer under senaste 40 år. Vår sakkunskap står till Eder tjänst. Låt oss veta Edra önskemål. Det är troligt, att vi kunna vara Eder till nytta. Och vi ikläda oss garanti för vad vi åtaga oss. Men förhålla icke tiden tills vintern kommer, då det ofta är försent.

TEGELMASKINER för alla behov

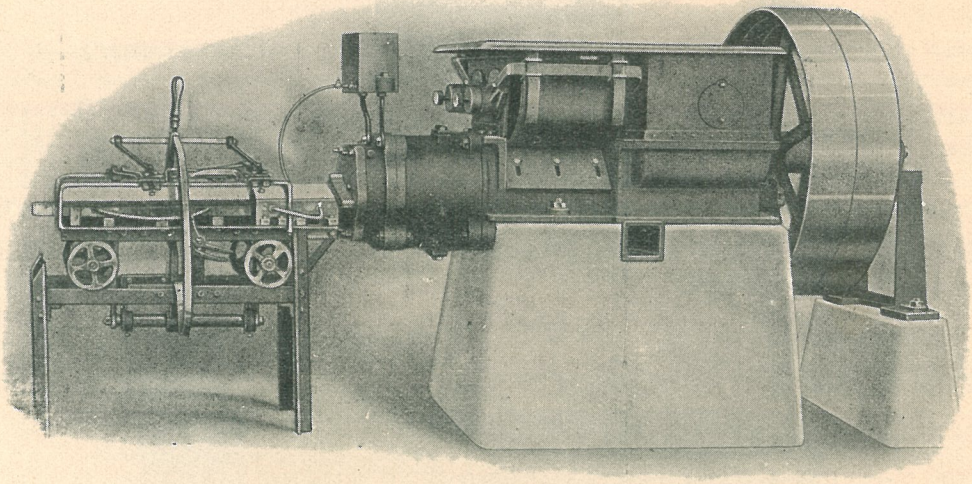

Fig. 910.

Komb. Vals- och snäckpress R B O,

bästa maskin för tillverkning av taktegel, dräneringsrör m. m. Ny, förbättrad, lättgående modell.

Grävmaskiner

Autom. Transportanordningar

Torkinrättningar

Ugnar av olika slag

Kompleta nyanläggningar och modernisering av äldre bruk projekteras under garanti.

Sakkunniga ingenjörer och instruktörer på begäran för konsultation och undersökning på platsen.

A.-B. ÅBJÖRN ANDERSON, SVEDALA.